

POLIITTISEN EKOLOGIAN TEORIANMUODOSTUKSEN MAHDOLLISUUKSISTA *

Risto Sänkiaho

Poliittisen ekologian kehitykseen ovat vaikuttaneet erilaiset koulukunnat, joiden tutkimusintressit ovat ajanoloon vaihdelleet tuntuvasti, minkä vuoksi ei tälle tutkimuksen lohkolle ole syntynyt mitään selvää teorianmuodostusta. Poliittisen ekologian teorianmuodostusta ei luonnollisestikaan ole syytä erottaa politiikan tutkimuksen eikä edes yleisen sosiaalitieteellisen tutkimuksen teorianmuodostuksesta, koska tämä tutkimuksen haara ei ole muista erillinen vaan selvässä yhteydessä moniin muihin tieteenhaaroihin.

Poliittinen ekologia on kehittynyt pikemminkin joidenkin alan auktoriteettien osoittaman suunnan mukaan tai sitten jotkut poliittisesti mielenkiintoiset ilmiöt kuten natsismin synty ovat olleet virikkeinä tämän tyyppiselle tutkimukselle. Tämän johdosta poliittisen tilanteen vaihtelut ja johtavat koulukunnat ovat lyöneet leimansa alan yleiselle tutkimustavalle, eikä poliittinen ekologia ole täten pystynyt kehittymään systemaattista tietä vankan teoreettisen sisällön omaavaksi tutkimuslohkoksi. Tämäkin esitys kaikessa jäsentämättömyydessään kuvastaa osaltaan poliittisen ekologian teorianmuodostuksen nykyistä tilaa.

1. Poliittiset alueet

Poliittisen ekologian syntyajoista lähtien on suurta huomiota kiinnitetty poliittisiin alueisiin, joina yleensä on pidetty jonkin ryhmän tai puolueen pitkäaikaisesti hallitsemaa aluetta, jolle on muodostunut tietynlainen poliittinen ilmasto. Tällainen poliittinen ilmasto on usein niin vahva, että se pystyy muuttamaan alueelle tulevien toisinajattelevien mielen ja täten se säilyttää alku-

---

* Kiitän Hannu Nurmea ja Onni Rantalaa tekeleen raakaversiosta saamistani kommentteista.

peräisen poliittisen värinsä. Usein kuitenkin tällaisten alueiden tutkiminen ei ainakaan teoreettisessa mielessä ole kovinkaan hedelmällistä, koska tutkijoiden käsitykset poliittisen regionalismin synnystä poikkeavat suuresti toisistaan.¹

Viime aikoina on kiinnitetty kasvavaa huomiota poliittisen kannatuksen alueellisiin muutoksiin, koska useissa maissa nämä muutosalueet muodostavat suuremman osan »peruskarttaa» kuin vakaat poliittiset ilmastot.² Muutosprosessinkin suhteen on olemassa suurta variaatiota vaikuttavien tekijöiden merkityksessä ja erilaisissa olosuhteissa sama tekijä voi muuttaa äänestäjävirran joko oikealle tai vasemmalle. *Rantala* mainitsee muutoksiin vaikuttajina seuraavia tekijöitä: teollistuminen, maanomistusolojen muutokset, taloudelliset muutokset, työttömyys, muuttoliike, johtavat persoonallisuudet, puolueiden propaganda ja organisaatio sekä vallitsevat poliittiset voimasuhteet.³

Alueiden poliittisen värin muutoksissa ja uusien aatteiden leviämisessä on ensiarvoisen tärkeä osuus usein ollut kommunikaatiokanavilla, joina vuosisadan vaihteen tienoilla olivat maantieteelliset seikat, esim. jokilaaksot yms., myöhemmin liikenneyhteydet ja nykyisin valtakunnallinen kaikkialle ulottuva informaatioverkosto, erityisesti TV.⁴ Uusien tuulien puhaltamisessa auttaa luonnollisestikin uuden puolueen organisaatio, joka usein on avainasemassa värin vaihtumisen kannalta. *Rantalan* mukaan organisaation toiminnan ja vaikutuksen perusedellytyksinä on pidettävä seuraavia seikkoja: »(1) järjestön toimintaa alueella on pidettävä yllä riittävän pitkänä ajanjaksona, (2) maaperän täytyy olla asianomaiselle suunnalle edes jossain määrin suotuisa ja (3) vastustajan kehnonlainen puoluejärjestö jättää kentän hyvin asiansa hoitavan puolueen haltuun.»⁵ Organisaation merkitys näkyi selvästi SMP:n nousussa Pohjois-Karjalassa, missä 1950-luvulla luotu SPP:n jo välillä nukahtanut puolueorganisaatio oli se siemen, joka auttoi vuoden 1968 ennätysmäisen sadon korjaamista.⁶ Kommunikaation vaikutus on rakennemuutoksen ohella havaittavissa myös maamme poliittisen historian ehkä suurimmassa poliittisen alueen muutoksessa: entiset torpparialueet siirtyivät silloiselle maalaisliitolle 1940-luvun loppupuoliskolla. Tähän kehitykseen vaikutti suurelta osin siirtoväki, joka usein paikoin toi uutta eloa kituvaan maalaisliittolaisuuteen.⁷

Rantala toteaa: »Varsinkin korkea-asteisen talonpoikaiskulttuurin vaikutuspiirissä voimasuhteille on ominaista melkoinen staattisuus.»⁸ Huomattavat kannatuksen muutokset saattavat olla mahdollisia talonpoikaiskulttuurin alueilla ainoastaan tilanteessa, jolloin on tapahtumassa niin suuria sosiaalisia muutoksia, että asioita *Allardtin* nelikentän mukaan tarkasteltaessa ovat yhteisöt siirtymässä ruudusta toiseen.⁹ Tällainen tilanne oli selvästikin 1960-luvun Suomessa, ja se mahdollisti SMP:n valtians nousun ennen niin staattisella maaseudulla. Erityisesti muutokset laajojen kansanosien statuksessa aiheuttavat suuria poliittisia mullistuksia, joilla on vaikutuksensa jopa poliittiseen karttaan, kuten esim. Weimarin Saksa ja 1930-luvun pula-aika useassa maassa.¹⁰

Poliittisia alueita tutkittaessa tarjoaa suurta apua alueiden rakenneanalyysi. Rantalan käyttämä jaotus ydin-, vaikutus- ja lievealueista on tuonut lisäinformaatiota alueiden syntyyn vaikuttaneista tekijöistä, missä prosessissa erityisesti kommunikaation leviäminen näyttää olevan ensiarvoisen tärkeä tekijä.¹¹

2. Poliittisen ekologian koulukunnat

Tarkasteltaessa nykyisen poliittisen ekologian tutkimuksen teorianmuodostuksen mahdollisuuksia on käsiteltävä erikseen kahta tutkimusalalla muodostunutta koulukuntaa, ranskalaista ja amerikkalaista. Nykyisin on tosin erityisesti Suomessa tehty tutkimuksia, joissa on käytetty kummallekin koulukunnalle tyypillisiä tutkimustekniikkoja.¹²

Ranskalainen koulukunta

Ranskalaiselle koulukunnalle on tyypillistä kartogrammojen runsas käyttö, mikä juontaa juurensa alan kehittäjien, erityisesti koulukunnan klassikon *André Siegfriedin*, maantieteelliseen koulutukseen. Valitettavasti ranskalainen tutkimussuunta ei ole uudistunut kulttuurimaantieteen kehityksen myötä eikä ole myöskään pystynyt omaksumaankin moderneja maantieteen tutkimusmenetelmiä, joilla olisi erityisesti tälle koulukunnalle paljon annettavaa.¹³

Kartogrammojen avulla voidaan yhä selvemmin esittää puolueiden alueellisen kannatuksen vaihteluja ja verrata niitä muihin karttamuodossa oleviin tekijöihin. Usein kuitenkin induktiivista tietä etenevä poliittisen ekologian tutkimus vaatii monen selittävän tekijän mukaanottamisen, jolloin karttojen määrä kasvaa ja vertailut — erityisesti usean muuttujan yhteisvaikutuksesta — vaikeutuvat tai käyvät suorastaan mahdottomiksi.

Karttojen avulla voidaan lisäksi tarkastella helposti kvalitatiivisten tekijöiden vaikutusta tutkittavaan ilmiöön. Tällaisesta esimerkkinä on *Hautamäen* ja *Sänkiahon* tutkimuksen kartta SMP:n järjestöverkon kehityksestä Pohjois-Karjalassa, minkä kartan avulla pystyttiin osoittamaan ko. verkon yhteys SMP:n kannatukseen.¹⁴ Tällainen tarkastelu on useimmiten onnistuneempi kuin kvalitatiivisen aineiston muuttaminen dummy-variabeleilla ilmaistuksi kvantitatiiviseksi muuttujiksi.

Ranskalaisen koulukunnan metodeihin yhdistettyinä uudet maantieteelliset menetelmät kuten innovaation diffuusioprosessi, verkkoteoreettiset tarkastelut, vaikutuskeskusmallit yms.¹⁵ parantaisivat tämän koulukunnan analyysimahdollisuuksia ja aukaisivat uuden tien teorianmuodostukselle. Ehkäpä verkko-

teoreettisilla tarkasteluilla, jotka yhdistettäisiin kommunikaatiotutkimuksiin, voitaisiin luoda ainakin osateorioita poliittisten aatteiden leviämisestä ja toisaalta vakiintuneiden alueiden vaikutuksesta. Hautamäen ja Sänkiahon tutkimuksessa innovaation diffuusioprosessi selitti varsin hyvin SMP:n kannatuksen leviämistä Pohjois-Karjalassa.¹⁶

Amerikkalainen koulukunta

Amerikkalaisen koulukunnan mukainen tutkimustoiminta näyttää tällä hetkellä muodostuvan yksinomaiseksi monimuuttujamylyjen pyörittämiseksi, mistä uuden informaation saanti induktiivistakin teorianmuodostusta ajatellen jäänee melko vähäiseksi. Varsinkin kaupunkiekologian tutkimuksissa näyttää sama faktorirakenne toistuvan tutkimuksesta toiseen,¹⁷ joten lienee jo aika jonkin istua ja miettiä rauhassa ilman tietokoneita.

Suomessa suoritetuissa poliittisen ekologian tutkimuksissa ovat toisaalta eri alueilla tehdyt tutkimukset osin toistaneet samoja faktorirakenteita ja toisaalta erottuneet rakenteeltaan suurestikin toisistaan. Verrattuna Sänkiahon (1968) tutkimuksen antamaa faktorirakennetta (Uusimaa) *Kokkosen* (1972) tutkimukseen (Turun eteläinen vaalipiiri) poikkesivat faktorirakenteet erityisesti vuosien 1930 ja 1950 tilanteessa tuntuvasti toisistaan, mihin osin vaikutti hieman toisistaan poikkeavat muuttujat ja erityisesti puolueiden erilainen kannatuspohja näissä kahdessa vaalipiirissä.¹⁸ *Kääriäisen* (1969) ja Sänkiahon (1968) tulokset sitä vastoin muistuttivat enemmän toisiaan: Kääriäisen (Kuopion lääni) vuoden 1950 ja 1960 tilanteen tiedoilla saatujen faktoreiden tulkinta ei poikennut periaatteessa suurestikaan Sänkiahon vastaavista tuloksista.¹⁹

Faktorianalyysin avulla saadaan kylläkin selville ne yleisen kehityksen vaikutukset puolueiden kannatukseen, joita kuitenkin voitaneen pitää useissa tapauksissa triviaaleina. Mutta onhan turvallista tutkia ongelmaa, jonka tulokset ovat etukäteen selvillä. Toisaalta voitaneen yhäti painottaa sitä seikkaa, että faktorianalyysi on vain perusmenetelmä, minkä avulla päästään selville tutkimisen arvoisista asioista. Myöskin on tähdennettävä, että tarkemman analyysin pohjana täytyy olla suurten linjojen vaikutuksen selvittäminen, sillä sitä ilman ei tarkempi analyysi onnistuisi tai ainakin hyvin usein voitaisiin olettaa jonkin yleisistä tekijöistä johtuvan riippuvuussuhteen olevan jonkin alemman asteen tekijän vaikutusta.

Faktorianalyysin ohella on nykyisin yleisesti käytössä myös regressioanalyysi, minkä monessa mielessä soveltuukin hyvin poliittisen ekologian tutkimusmenetelmäksi. Mutta regressioanalyysin mahdollisista tuloksista olisi jatkettava analyysia, aivan samoin kuin faktorianalyysin kohdalla, sillä molemmat menetelmät antavat tähän mahdollisuuden. Faktorianalyysia voidaan

käyttää pohjana transformaatioanalyysissa, jolloin on mahdollista verrata samoja muuttujia sisältävien faktorirakenteiden vastaavuutta, ja toisaalta voidaan usein käyttää faktoripistemääriä tai sitten faktoripistemäärän tilalla *Valkosen* mielestä monesti paremmin soveltuvaa yksittäistä muuttujaa, joka saa huomattavan latauksen ko. faktorilla.²⁰ Erityisen helppo tällainen muuttujan valinta on analyttisessä kosiinirotaatiossa, jossa yksi muuttuja on aina faktoritestinä eli faktori kulkee tämän muuttujan kautta. Regressioanalyysissa voidaan jatkaa tarkastelua jäännösvirheiden avulla, jolloin voidaan löytää niitä eri alueille tunnusomaisia piirteitä, jotka usein jäävät huomiota vaille näiden analyysimenetelmien yhteydessä.

Tilastollisten menetelmien käyttöä voidaan tehostaa myös muilla keinoin, joista poliittisen ekologian piirissä on käytetty ainakin kanonista analyysia, puuanalyysia ja erotteluanalyysia.²¹ Kanoninen analyysi soveltuu erityisesti jatkoanalyysiksi, kun lähtötiedostosta on ensin faktorianalyysin avulla pystytty supistamaan muuttujien määrää joiksikin perusulottuvuuksiksi. Tätä keinoa onkin käytetty hyväksi useissa tutkimuksissa.²² Valitettavasti vain kanonisen analyysin käyttö ja tulkintamallit ovat niin harvalukuisia, ettei ko. analyysin tuloksista ole useinkaan pystytty saamaan irti kaikkea siinä olevaa informaatiota tai ehkä menetelmän harvinaisuuden vuoksi ei ole pyritty pitkälle meneviin johtopäätöksiin, joita kyllä näkee faktorianalyysien tulkinnoissa. Puuanalyysi ja kovarianssianalyysi soveltuvat taas faktorianalyysin tapaan kartoittamaan niitä tärkeimpiä ulottuvuuksia, joita on syytä tarkemmin tutkia. Erotteluanalyysia voidaan — tutkittavasta ongelmasta riippuen — käyttää sekä perusmenetelmänä että tarkentavana analyysina.

Amerikkalaisen koulukunnan mukaista tutkimusta ajatellen lienee tärkeämpää analyysin vieminen eri tasoille kuin useiden eri tilastollisten menetelmien käytön lisääminen, sillä useinkin eri tasoilla saadut tulokset poikkeavat suuresti toisistaan. Kontekstuaalinen lähtökohta lienee soveliain tämän koulukunnan teorianmuodostuksen hedelmällisen selityksen kannalta. Viimeaikainen tutkimus onkin ilahduttavasti orientoitunut, ehkä *Heiskasen* väitöskirjan vaikutuksesta, tähän suuntaan.²³ Heiskasen lisäksi Valkosen tutkimukset ovat suuresti edesauttaneet kontekstuaalisen tutkimuksen leviämistä maassamme.²⁴

Poliittisen ekologian kontekstuaalianalyysin puolesta on puhuttu viime aikoina paljon. Allardtın mukaan tällaisen tutkimuksen informaatioarvo on monessa suhteessa suurempi kuin vain yhdellä tasolla operoivan tutkimuksen, jossa tulokset jäävät usein trivialisuuksiksi.²⁵ Valkosen mukaan kontekstianalyttisessä tarkastelussa vältetään usein sekä »psykologinen» että »sosiologinen virhelähde»²⁶ *Robinsonin* kuuluisan artikkelin (1950) jälkeenhän virisi laaja tieteellinen keskustelu ekologisten tutkimusten oikeudellisuudesta ja laajalle tuli tietoisuuteen »ekologinen harha».²⁷ Vasta myöhemmin ilmeni, että yhtä hyvin haastatteluaineistojen kohdalla voidaan päätyä tulkinnessa samantyyppi-

seen harhaan kuin ekologisissa aineistoissa.²⁸ Nykyisin on kehitetty lukuisia menetelmiä joiden avulla voidaan testata »ekologisen harhan» mahdollisuus.²⁹

Kontekstuaalinen tutkimus on helpommin yhdistettävissä amerikkalaiseen kuin ranskalaiseen poliittisen ekologian tutkimukseen, vaikka se ei mahdotonta ole jälkimmäisessäkään. Monet SMP:n kannatusta selvittävät tutkimukset, jotka vennamolaisen äänivyöryn tavoin tavoittivat maamme sosiaalitieteilijät jopa siinä määrin, että on paikallaan sanoa: mitä kansa eilen sitä ylioppilaat tänään.³⁰ *Helander* ja *Toivonen* tarkastelivat SMP:n nousua koko maassa kunta-pohjaisen aineiston valossa, jonka mukaan SMP esiintyi lähinnä siellä, missä oli kurjuutta ja hätää. Tarkasteltaessa jotakin lääninä, missä on kurjuutta ja hätää riippuvuussuhteet SMP:n kannatuksen ja muiden muuttujien välillä tulevat jopa erimerkkisiksi.³¹

Erityisesti koko maan ollessa tutkimuskohteena lienee paikallaan jakaa maa osiin, sillä olosuhteet poikkeavat suuresti toisistaan, minkä vuoksi vaikutus-suhteissakin on selviä eroavuuksia. Toisinaan onkin Suomessa jaettu maa osa-alueisiin, kun on tarkasteltu puolueiden tai jonkin puolueen kannatusta koko maassa. Tästä ovat esimerkkeinä Allardtin (1963) ja Sänkiahon tutkimukset (1972).³²

Poliittisen ekologian tutkimuksessa voidaan pienimpänä alueellisena tutkimusyksikkönä Suomessa käyttää äänestysaluetta, josta valitettavasti ei useissa-kaan tapauksissa ole valmiina saatavissa juuri muuta kuin poliittista muuttu-jatietoa. Varsinkin läänitason suunnittelussa on kuitenkin viime aikoina yhä enenevässä määrin alettu kerätä tietoja myös äänestysaluetasolta. Hautamäen ja Sänkiahon (1971) tutkimuksessa oli tutkimusyksikkönä äänestysalue, sillä erään toisen tutkimuksen myötä olivat valmiina muuttajat, jotka kuvailivat äänestysalueiden oloja.³³

Pohjois-Karjalassa tulivat selvästi erilaiset tulokset tarkasteltaessa ongel-maa äänestysalue- ja kuntatasoisilla tiedoilla. Rakennetekijät eivät selvittäneet-kään niin paljon äänestysalue- kuin kuntatasoisessa tarkastelussa, sillä erityi-esti äänestysaluetasoisien informaatiovirran kommunikaatiosysteemi kävi sel-västi ilmi tämän tason tutkimuksessa. Rakennetekijöiden mukaan yleinen kehi-tys synnytti sen kaikupohjan, josta Vennamon huutoon vastattiin, mutta vasta paikallinen suusta korvaan informaatiokanava oli riittävä ehto SMP:n suurelle kannatukselle. Ilman paikallista puolestapuhujaa Vennamo ei yksinomaan valtakunnallisen kommunikaatioverkon (radio ja TV) kautta pystynyt täysin vakuuttamaan pohjoiskarjalaisia kuulijoitaan aatteensa paremmuudesta.³⁴

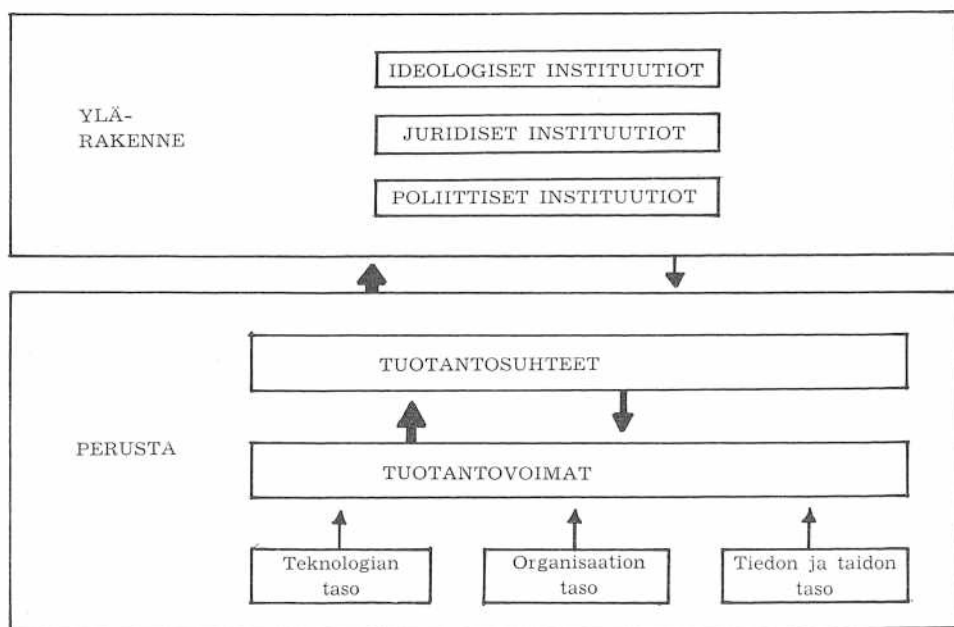
Amerikkalaiseen tutkimussuuntaan on helposti liitettävissä myös haastat-teluaineistot, jolloin tutkimus voidaan siirtää taas uudelle tasolle. Joitakin tämäntyyppisiä tutkimuksia onkin tehty ja niiden avulla saatu esiin lisäinfor-maatiota tutkittavasta ongelmasta. *Tolsan* tutkimuksessa SMP:n kannatuksesta

Pohjois-Karjalassa jatkettiin Hautamäen ja Sänkiahon tutkimuksesta sikäli, että valittiin joitakin esimerkkiäänestysalueita, joista postikyselyn avulla tutkittiin 100 äänestäjän elinolosuhteita ja poliittisia mielipiteitä. Tällöin todentuitivat Sänkiahon kaavaileman populismin syntymallin mukaiset oletukset SMP:n kannattajien vieraantumisenesta.³⁵ SMP oli ammentanut tavallista enemmän voimaansa äänestysalueista, joissa oli suuri muuttovirta pois päin, elinkeinorakenne oli yksipuolinen ja liikenneyhteydet huonot sekä sähköistysaste alhainen. Nämä tekijät olivat aiheuttaneet selvää päämäärä- ja keinovieraantumista, minkä lisäksi äänestäjät olivat vieraantuneet entisestä maaseudun emäpuolueesta, keskustapuolueesta motivaationaan se, ettei keskustapuolue ole ajanut riittävästi maalaisväestön etuja ja että Virolainen harrasti ennen vuoden 1970 vaaleja enemmän kaupunkilaisten kuin maalaisten asiaa.³⁶

Amerikkalaisen koulukunnan mukaisissa tutkimuksissa voitaisiin jo siirtyä täysin induktiivisesta tutkimuksesta deduktiiviseen, sillä nykyisin on olemassa suuri joukko testaamiskelpoisia osateorioita, joista voidaan mainita ristikkäispainehypoteesi, mitä Allardt onkin käyttänyt erään tutkimuksensa lähtökohdantana,³⁷ ja Allardtin kehittämä malli yhteisöjen muutosprosessista, mitä niin ikään on jo sovellettu poliittisen ekologian tutkimuksessa.³⁸ Teorianmuodostuksen kannalta ei pitäisi induktiivista ja deduktiivista menetelmää pitää toisiaan poissulkevinä, vaan kumpaakin on syytä käyttää vuorotellen riippuen tutkimuksen kehityksen kulloisestakin tilasta. Luonnollisestikin teorianmuodostuksen täytyy yleensä alkaa induktiivisella vaiheella, mutta pelkällä induktiivisella tutkimuksella ei useinkaan päästä puusta pitkään, vaan jossakin vaiheessa on syytä deduktiivisesti pyrkiä todentamaan esitettyjä hypoteeseja ja osateorioita, joiden viitteiden mukaan voidaan taas ryhtyä induktiiviseen teorianmuodostukseen ja näin edeten käyttää vuoroin kumpaakin menetelmää pyrittäessä kohti täydellistä selitystä ja mahdollisimman kattavaa teoriaa.

Poliittisen ekologian tutkimukseen on omaa lisänsä tuomassa viime aikoina virinnyt kiinnostus ehdokkaiden alueellisen kannatuksen kartoittamiseen, jollaiseen tutkimukseen erityisesti maamme vaalilainsäädäntö antaa hyvät mahdollisuudet.³⁹ Tämän tutkimussuunnan avulla voidaankin löytää useita mielenkiintoisia alueellisia tekijöitä, joita täytyy tutkia mahdollisimman pienellä yksiköllä eli äänestysalueella, sillä ehdokkaiden kannatus on usein melko suppealla alueella käsittäen vain »huutoetäisyyden»⁴⁰ Ehdokasekologiassa on melkein pakko käyttää hyväksi kommunikaatioteorian suomia mahdollisuuksia, sillä tällä tasolla informaatio on aivan avainasemassa. Toisena hyvänä ehdokasekologian piirteenä on »ruohonjuuri»-tasolla tapahtuva tutkimus, jota varsinkaan laaja-alainen poliittisen ekologian tutkimus ei koskaan tavoita, mutta joka muodostaa useimmille ihmisille sen todellisen poliittisen kentän ja tietouden perustan, joilla on suurin vaikutus poliittisen käyttäytymisen muovautumisessa.

Kuvio 1. Marxilais-leniniläinen käsitys yhteiskunnallisesta muutoksesta

3. Marxismi-leninismi ja poliittinen ekologia

Poliittisen ekologian tutkimuksissa on havaintojaksona yleensä pitkä aikaväli ja kohteena kapitalistinen maa, kun sosialistisissa maissa puolueen kannatuksen selittäminen on yhtä helppoa kuin konsanaan prognoosin laatiminen näiden maiden vaaleissa, jos asiaa tarkastellaan länsimaisittain pelkästään muodon perusteella. Luonnollisesti tällaisessa tarkastelussa olisi otettava huomioon myös näiden asioiden sisältö.⁴¹ Koska marxismi-leninismi tarkastelee myös asioiden sisältöä voidaan teoreettiseksi lähtökohdaksi ajatella kapitalistisissakin maissa marxilaista viitekehystä. Marxilaisuuden mukaan perusta, minkä muodostavat tuotantosuhteet ja tuotantovoimien kehitystaso, muovaavat ylärakenteen, mihin kuuluvat mm. poliittiset instituutiot. Tällöin voitaisiin tuotantovoimien kehitystasosta lähtien selvittää puolueiden kannatustakin. Suomessa on toistaiseksi vasta yhdessä poliittisen ekologian tutkimuksessa (Pekonen 1973) otettu marxilais-leniniläinen lähtökohta, mutta tätä ei ole suurestikaan operationalisoitu eikä marxilaisuus näy kovinkaan selvästi tutkimuksen empiiriseen osaan liittyvissä tulkinnoissa.⁴²

Marxilaisen tulkinnan mukaan voidaan sosiaaliseen kehitykseen vaikuttavat tekijät esittää kuvion 1 tavoin.⁴³

Tämän mallin operationalisoimisessa on tiettyjä vaikeuksia, sillä tuotantovoimien kehitys on pitkän aikavälin tapahtuma eikä voida selvästikään sanoa, koska tällaisen tekijän vaikutus eri puolueiden alueelliseen kannatukseen, sitä lisäävästi tai vähentävästi, alkaa ja loppuu. Marxilainen kokonaisteoria ei sitä paitsi ole sanottavasti kiinnostanut joidenkin yksityisten puolueiden kannatuksesta kapitalismin vallitessa, sillä tällä seikalla ei Marxin elässä ollut suurtakaan merkitystä eikä aina vielääkään.⁴⁴ Kun lisäksi marxilaisittain poliittisen sektorin kehitystä tarkasteltaessa päähuomio on kiinnitetty niiden olosuhteiden syntymiseen, joissa yhteiskunnallinen vallankumous pyyhkäisee vanhan järjestelmän uuden tieltä, ei marxilaisessa tutkimuksessa ole kovinkaan hanakasti pyritty selvittämään ko. mallin mukaisia puolueiden voimasuhteiden alueellisia muutoksia.

Marxin ja Engelsin teosten perusteella voidaan kuviossa 1. esitetyt vaikutussuhteet esittää myös seuraavassa muodossa:

- A. Yhteiskunnan käytettävissä olevien tuotantovoimien kehitystaso
- B. Tuotannon vaihdon ja kulutuksen kehitystaso
- C. Yhteiskunnan sosiaalinen rakenne (= kansalaisyhteiskunta)
- D. Yhteiskunnan poliittinen tila.⁴⁵

Marxin ja Engelsin mukaan ei vaikutussuhde eri tasojen välillä ole ainoastaan yhden tason mekaaninen vaikutus toiseen tasoon ylhäältä alaspäin (eli perustasta ylärakenteeseen) vaan erityisesti Engels painotti »alusrakenteen» ja »päällysrakenteen» vuorovaikutuksen mahdollisuutta.⁴⁶ Tämän vuorovaikutuksen mahdollisuus vaikeuttaa ko. selitysmallin käyttöä, mutta toisaalta tuo esiin marxilaisen poliittisen ekologian tutkimuksen poliittisen relevanttisuuden.

Marxilais-leniniläisen analyysin kohteena kapitalistisissa järjestelmissä ovat lähinnä yhteiskuntaluokat, »jotka eroavat toisistaan sen mukaan, mikä on niiden paikka historiallisesti määräytyneessä yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä, mikä on niiden (enimmäkseen laeilla vahvistettu ja määritelty) suhde tuotantovälineisiin».⁴⁷ Näistä lähtökohdista voitaisiin tarkastella myös puolueiden kannatusta, ainakin sen luokkasidonnaisuutta.

Marxin ja Engelsin mukaan työväenluokan etujoukon määrätietoinen toiminta ja luokkatietoinen proletariaatin olemassaolo on sosialismiin siirtymisen elinehto, sillä sen käyttämän poliittisen herruuden avulla voidaan vähitellen ottaa porvaristolta pois pääoma.⁴⁸

Samaa toiminnan tärkeyttä tähdentää myös Lenin, jonka mukaan vallankumous vaatii myös toteuttajansa. Jos ei aivan suoraan niin ainakin välillisesti voidaan edellämainitusta tehdä se johtopäätös, että marxilais-leniniläisittäin tehty poliittisen ekologian tutkimus on ainakin yhtä oikeutettua kuin nykyinen

maassamme suuren suosion saavuttanut marxilainen semantiikka, jossa samaan poliittiseen yhteistyöjärjestöön kuuluvat tarkastelevat toistensa sanomisia.⁴⁹

Marxilaisen tutkimuksen kuvaa sekoittavat lisäksi ns. »vulgäärimarxilaiset», tutkimukset, joissa taloudellinen valta ja taloudellinen kilpailu on kaikki kaikessa ja poliittinen toiminta vain tämän kamppailun »naamio» tai »kulissi», mistä johtuu myös nimitys »kulissiteoria» tämän tyyppisille tutkimuksille. »Kulissiteorian» mukaan ryhmien muodostumiseen vaikuttavat henkilöiden yhteiset intressit eikä se etene tarkastelussaan historiallisen materialismin tavoin tuotantoprosessin kehitysasteesta ja sen säätelemästä tuotantosuhteiden täysin määräämästä luokkajaosta.⁵⁰

Marxismi-leninismiin perustuva tutkimus toisi uuden lähtökohdan poliittisen ekologian tutkimukseen, sillä vielä nykyisin paljolti länsimainen politiikan tutkimus pitäytyy yksilötason selityksissä ottamatta huomioon yksilöiden sidonnaisuutta yleiseen yhteiskunnalliseen kehitykseen. Länsimainen politiikan tutkimus lähtee siten yksilön ominaisuuksista ja pyrkii näiden avulla selittämään poliittisia ilmiöitä, kun taas marxismi-leninismi lähtee yhteiskunnallisesta kehityksestä ja tekee johtopäätöksensä tämän kehityksen pohjalta. Tämän vuoksi marxismi-leninismin mukaisia selitysmalleja käyttävä poliittisen ekologian tutkimus toisi vankan lisän tämän tutkimusalan piiriin.

Marxilainen tutkimus perustuu marxilais-leniniläiseen filosofiaan, jonka päätutkimustapana on materialistinen dialektiikka, jota voidaan pitää filosofisena metodina.⁵¹ Koska marxismi-leninismi pohjautuu teorian ja käytännön vuorovaikutukseen tulee siinä teoriaa jatkuvasti tarkkailla empirian valossa. Empiirisen maailmankuvan selvittämisessä on marxilais-leniniläinen tutkimus palautunut 1920-luvun traditioon, jolloin luotiin vankka pohja tämän tutkimussuunnan empiirisille selvityksille. Empiirisissä sovellutuksissaan tämänkin tutkimussuunnan metodit ovat täysin samat kuin länsimaisessa sosiaalitutkimuksessa korrelaatioineen, faktorianalyyseineen ja muine temppuineen joiden avulla pyritään saamaan selville mahdollisimman totuudenmukainen kuva tarkasteltavasta havaintomaailmasta.⁵²

Kaiken kaikkiaan on havaittavissa marxilais-leniniläisen metodin mahdollisuus poliittisen ekologian tutkimuksessa, mutta sen käyttökelpoisuuden toteaminen vaatisi useita tällä tavalla tehtyjen tutkimusten näyttöjä. Tällaisen tutkimuksen avulla voitaisiin ainakin osittain muuttaa suomalaiselle valtio-opilliselle tutkimukselle tyypillinen »lähes täydellinen epäitsenäisyys ja ideologinen sidonnaisuus imperialismiin keskuksiin».⁵³

Kun nykyisin »moniin muihin yhteiskuntatieteisiin verrattuna marxilais-leniniläisellä ja muulla demokraattisella tutkimuksella on valtio-opissa varsin heiveröiset asemat»,⁵⁴ tämä asema ei tulevaisuudessakaan parane muuten kuin tekemällä marxilais-leniniläistä tutkimusta.

4. Selitettävät tekijät selittäjinä

Poliittisen ekologian tutkimuksen teorianmuodostusta on omiaan vaikeuttamaan myös se, että erityisesti pitkän ajanjakson kattavassa tutkimuksessa voi joskus selittävä muuttuja joutuakin tiettyssä vaiheessa ennen selittämänsä muuttujan seuraukseksi, jolloin luonnollisestikin pysyvään kausaaliteettiin ja vaikutuksen suuruuteen perustuvat yleiset teoreettiset mallit eivät enää pädekään, vaan on tulkinnoissa siirryttävä sangen vaikeaselkoiisiin kyberneettisiin selitysmalleihin. Vaikka etukäteen ei aina ole oletettavissa, että selittävästä tekijästä tulisi jossakin vaiheessa selitettävä, lienee paikallaan useissakin tapauksissa ainakin testata tämä mahdollisuus.

Poliittisen ekologian tutkimuksessa on mahdollista, että selittämisen kohteena oleva muuttuja (puoluekannatus) saattaa ajanoloon vaikuttaa selittävään muuttujaan. Yleensä poliittista tuotosta käsittelevissä tutkimuksissa ei poliittisella toiminnalla näytä olevan kovinkaan suurta vaikutusta jonkin alueen olosuhteisiin ainakaan poikkileikkaustutkimuksissa,⁵⁵ mutta tarkasteltaessa pitkää ajanjaksoa (50—100 vuotta) on tällainen vaikutus havaittavissa.⁵⁶

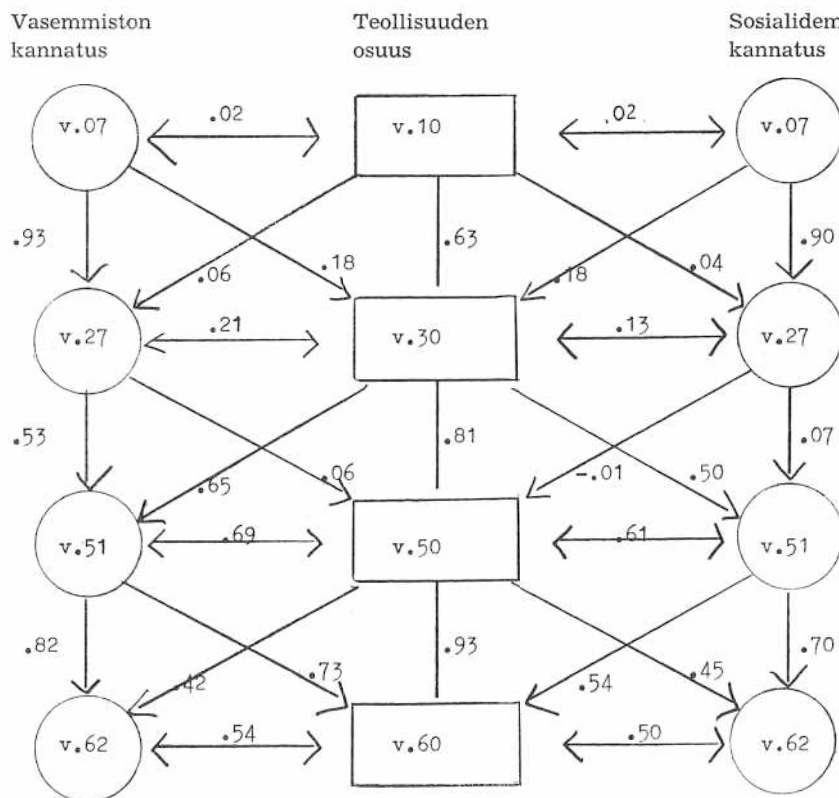
Tässä tarkastellaan Uudenmaan läänin vaalipiirin alueella vasemmiston ja SDP:n kannatuksen vaikutusta teollistumisprosessiin eli sitä onko teollistuminen vaikuttanut ainoastaan yhteiskunnallisen rakennemuutoksen kautta ko. ryhmien kannatukseen vai pystyykö jokin puolue tai puolueet vaikuttamaan huomattavasti alueen rakenteeseen. Tutkimuksen kohteeksi otettiin vasemmisto SDP ja teollisuus, koska teollisuudella on ollut Uudellamaalla selvä riippuvuussuhde näiden ryhmien kannatukseen ja koska on oletettavissa että poliittinen koneisto ainakin kunnallisella tasolla pystyisi vaikuttamaan kunnan teollisuusmyönteisyyteen. Aineisto, käytetyt muuttujat ja niiden lähteet käyvät ilmi Sänkiahon (1968) tutkimuksesta.⁵⁷

Tarkasteltaessa tutkittavien muuttujien välisiä korrelaatioita (kuvio 2) huomataan, että siirryttäessä vuodesta 1910 vuoteen 1930 näyttää näillä muuttujilla olevan vain vähäistä keskinäistä riippuvuutta, kun taas sekä poliittinen että teollistuneisuuden perinne vaikutti suurella määrällä vuoden 1930 tilanteeseen. Vasemmiston (= SDP) kannatus vuonna 1907 näyttää olleen vähän enemmän yhteydessä vuoden 1930 teollistuneisuusasteeseen kuin vuoden 1910 teollistuneisuus puolueiden kannatukseen vuoden 1927 vaaleissa.

Vuodesta 1930 vuoteen 1950 teollistuneisuus vaikutti selvästi enemmän vasemmiston (= SDP) kannatukseen jälkimmäisenä ajanjaksona kuin ko. puolueiden kannatus vaikutti teollistumiseen. Tähän ajanjaksoon liittyi SDP:n kannatuspohjan melko täydellinen murros Uudellamaalla, jolloin entisestä torpparipuolueesta muovautui teollisuustyöväestön puolue.⁵⁸

Ajanjaksona 1950—1960 näyttää puolueiden kannatus vaikuttaneen hieman enemmän vuoden 1960 teollistuneisuuteen kuin vuoden 1950 teollistumisaste puolueiden kannatukseen vuonna 1962. Vastaavat vaikutussuhteet säilyivät

Kuvio 2. Vasemmiston ja sosialidemokraattien kannatuksen sekä teollisuuden osuuden väliset riippuvuussuhteet Uudenmaan läänissä vuosina 1907—1962

kun samat korrelaatiot ajettiin vain suomenkielisistä ja kaksikielisistä kunnista, koska oletettiin ruotsinkielisten kuntien erityispiirteiden vaikuttavan ko. riippuvuussuhteisiin.

Taulukko 1. Vuoden 1960 teollisuuden osuuden ja vasemmiston kannatuksen vuoden 1962 vaaleissa selittäminen regressioyhtälöillä

Vuoden 1960 teollisuuden osuuden selittäminen

	kerroin	hajonta	t-arvo	β
teollisuus v. 10	-.169	.093	1.81	-.13
teollisuus v. 30	.386	.110	3.51	.34
teollisuus v. 50	.758	.122	6.24	.72
vasemmisto v. 07	.069	.095	0.73	.12
vasemmisto v. 27	-.022	.109	0.20	-.03
vasemmisto v. 51	.039	.108	0.36	.04
vakio = 1.536		$100 \times R^2 = 92.3$		

Vasemmiston kannatuksen vuoden 1962 vaaleissa selittäminen

	kerroin	hajonta	t-arvo	β
vasemmisto v. 07	.107	.084	1.28	.18
vasemmisto v. 27	.307	.096	3.21	.47
vasemmisto v. 51	.487	.095	5.13	.44
teollisuus v. 10	—,016	.082	0.20	—,01
teollisuus v. 30	—,02	.097	0.24	—,02
teollisuus v. 50	.129	.107	1.21	.12
vakio = 6.005				
		100 × R ² = 94.2		

Tarkastelua tarkennettiin regressioanalyysillä, joissa erikseen selvitettiin vuoden 1962 vasemmiston kannatukseen ja vuoden 1960 teollisuuden määrään vaikuttavien tekijöiden voimakkuutta. Taulukon 1 mukaan vasemmiston kannatusta selittivät parhaiten vasemmiston aikaisempi kannatus ja jossakin määrin malliin toi lisäselitystä vuoden 1950 teollisuus. Teollisuutta kuvaavat muuttajat lisäsivät mallin selityskykyä ainoastaan 0.4 prosenttia verrattuna malliin, jossa oli selittävänä tekijänä ainoastaan vasemmiston aikaisempi kannatus.

Teollistumisastetta vuonna 1962 selittivät parhaiten vuosien 1930 ja 1950 teollisuusasteet. Tutkittavana aikana oli teollisuuden suhteen tapahtunut todellinen rakennemuutos, sillä vuoden 1910 ja 1960 tilanteiden välillä oli negatiivinen riippuvuussuhde. Vasemmiston kannatus eri kausina lisäsi mallin selitysvaimaa ainoastaan 0.9 %. Tarkastelun pohjalta voidaan esittää, että poliittisella kannatuksella on jonkinlainen, vaikkakin heikko vaikutus alueen sosiaaliseen rakenteeseen. Vaikutusta vähentää suuresti eri aikoina varsin erilaisena havaittava vaikutussuhde. Ajanjaksona 1950—1960 ilmestynyt poliittisen kannatuksen selvä vaikutus sosiaaliseen rakenteeseen on varmaan jatkunut myös seuraavalla vuosikymmenellä, mistä ehkä parhaana osoituksena on toisaalta muuttovoiton ja toisaalta muuttotappion sijoittuminen poliittiselta rakenteeltaan erilaisiin kuntiin.⁵⁹ Näin ollen erityisesti pitkän ajanjakson selvityksinä tutkimusote mutkistuu, koska selitettävä muuttuja vaikuttaa selittävään muuttajaan, minkä vuoksi analyysissä olisi käytettävä systeemitoreettiskyberneettisiä malleja. Näiden mallien käyttöön on viitattu muissakin tutkimuksissa⁶⁰ ja onhan *Laulajaisen* tutkimuksen lähtökohtana ollut eräänlainen systeemitoreettinen malli.⁶¹ Luonnollisestikin näiden mallien operationalisoinnissa on usein suuria vaikeuksia.

5. Poliittisen ekologian teorianmuodostuksen kehitysmahdollisuuksia

Poliittisen ekologian teorianmuodostusta on koko sen lyhyen tutkimusperinteen ajan vaikeuttanut tulosten heikko vertailtavuus eri maiden välillä, sillä lähtökohtana ei ole käytetty mitään yleisesti hyväksyttyä teoreettista lähtö-

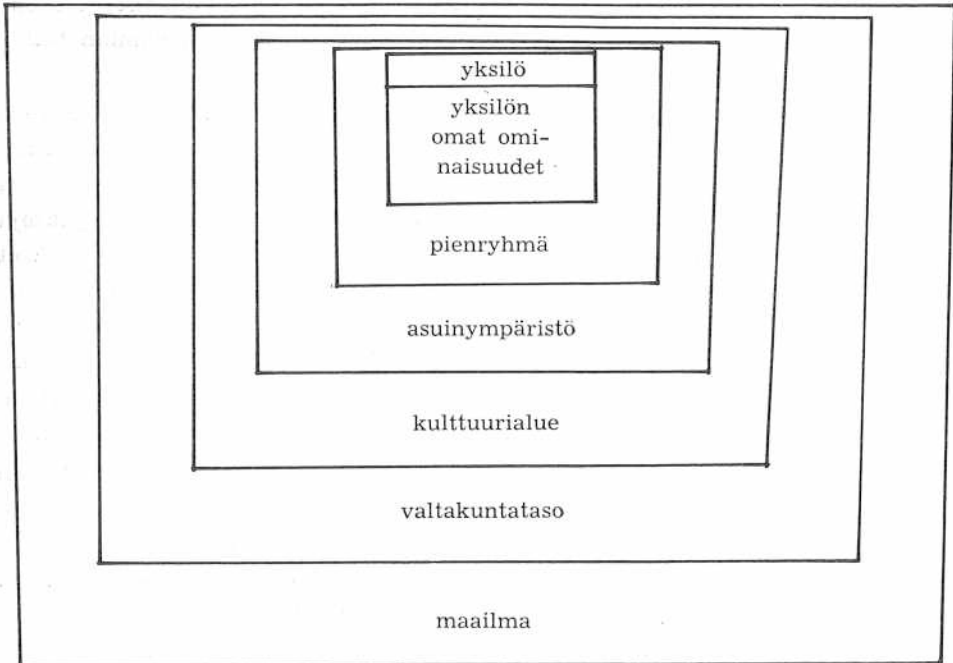
kohtaa. Lisäksi kulttuurierot, suuresti poikkeavat olosuhteet ja erilaiset puoluejärjestelmät, tekijät jotka muutenkin vaikeuttavat yleistä poliittisen toiminnan teorianmuodostusta,⁶² vaikeuttavat osaltaan poliittisen ekologiankin tutkimusta.

Poliittisen ekologian teorianmuodostus on luonnollisestikin sidoksissa yleiseen sosiaalitieteelliseen teorianmuodostukseen, eikä sitä olekaan syytä rajata omaksi itsenäiseksi lohkokseen. Poliittisen ekologian teorianmuodostusta on omiaan vaikeuttamaan eri tasoilla operoivat ja toisaalta myös eri ajanjaksoja käsittelevät tutkimukset. Kuten jo edellä on käynyt ilmi eri tason tulokset saattavat poiketa huomattavasti toisistaan ja erityisesti eri ajanjaksoja käsittelevät tutkimukset poikkeavat jo lähtökohdiltaankin toisistaan. Pitkittäisleikkauksissa pyritään löytämään »syntyjä syviä», joilla voitaisiin sitten myöhemmin selittää lähes kaikki mahdollinen ja poikkileikkaus tilanteessa pystytään selvittämään ainoastaan sen hetkisen poliittiset jakautuman kannatuspohja.

Poliittisen ekologian teorianmuodostuksessa on ehkä tunnetuin tietynlainen teoreettinen lähtökohta *Heberlen* hypoteesi, jonka mukaan: »Tietyn alueen maantieteelliset piirteet — pinnanmuodostus, maaperä, luonnonvarat, ilmasto, luoksepäästävyys ja markkinoiden läheisyys eri teitä pitkin — määräävät alueen taloudellisen kehityksen — maanviljelyksen, teollisuuden, kaupan, liikenteen jne. laadun ja suhteellisen merkityksen. Talous määrää paikallisten sosiaalisten ja poliittisten kysymysten luonteen sekä paikalliset reaktiot kansallisiin kysymyksiin. Näistä johtuvat tiettyjen sosiaalisten liikkeiden ja poliittisten puolueiden ryhmitysten syntyminen, kehitys ja pysyvyys alueella.»⁶³ Tällä hypoteesilla aloitetuissa tutkimuksissa ei ole läheskään aina pystytty etenemään täysin deduktiivisesti, vaan lopullisissakin tuloksissa ovat poliittisiin alueisiin vaikuttaneet tekijät olleet muita kuin luonnonmaantieteellisistä piirteistä johdettuja. Kärjistetysti voidaan väittää, että useissa poliittisen ekologian tutkimuksissa on deduktiivisesta lähtökohdasta huolimatta päädytty analyysin induktiiviseen teorianmuodostukseen. Sosiaaliekologiassa yleensä kiinnitetään päähuomio empiiriseen analyysiin, minkä vuoksi teoreettiset yleistyksiset ovat induktiivisia.⁶⁴ Suomessakin lienee melko mahdotonta osoittaa kansandemokraattien talojen olevan savimaalla ja sosiaalidemokraattien moreenipohjalla.

Tarkasteltaessa yksilön poliittista käyttäytymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, voidaan luonnehtia eri tason tekijöitä kuvion 3 mukaan. Pienryhmätason tekijöinä voidaan pitää esim. vaikutusyksilöiden vaikutusta ja perheen vaikutusta yksilön käyttäytymiseen. Asuinympäristöön kuuluvana vaikuttavana tekijänä on esim. ko. alueella oleva järjestörakenne. On selvää, että alueella, jossa toimii jokin TUL:n seura, vahva ammattiyhdistysliike ja vasemmistolaisen puolueiden alueyhdistyksiä, on yksilön mahdollisuudet joutua työväenluokan aatteen kanssa yhteyteen paljon paremmat kuin alueilla, joissa ei ole

Kuvio 3. Yksilön poliittiseen käyttäytymiseen vaikuttavat eri tason tekijät

toiminnassa yksikään edellä mainituista organisaatioista. Järjestörakenteella on Suomessakin selvät vaikutuksensa yksilöiden käyttäytymiseen.⁶⁵

Kulttuurialueen vaikutuksia on mm. poliittinen perinne, joka sangen huomattavassa määrin vaikuttaa ihmisten puoluekannatukseen. Kulttuurialueen vaikutusta mitattaessa ei aina ole edes pyritty selvittämään tämän tekijän vaikutuspohjaa, vaan puhutaan yleisestä alueellisesta vaikutuksesta.⁶⁶ Valtakunnan tason vaikuttavina tekijöinä ovat mm. puolueiden sisäpoliittiset kannanotot ja maan rajojen sisäiset poliittiset tapahtumat. Koko maailmaa tai ainakin joitakin maanosia koskevia tapahtumia on löydettävissä nykyisestä kansainvälisestä politiikasta. Tästä esimerkkinä Tsekkoslovakian tapahtumien vaikutukset useiden Euroopan maiden vaaleihin. Poliittisen ekologian tutkimuksen olisi suunnattava päähuomionsa kulttuurialueen ja sitä pienempien yksiköiden tutkimiseen, sillä muun tason tekijät vaikuttavat jonkin maan puitteissa kaikkiin äänestäjiin, vaikkakin eri alueilla ehkä eri tavalla minkä tutkiminen kuuluu poliittisen ekologian piiriin.

Heberlen hypoteesia olisi ehkä käytettävä jonkinlaisessa modifioidussa muodossa, jossa erikseen tarkasteltaisiin yleisen kehityksen osuutta hypoteesissa mainittuihin tekijöihin, sillä toisistaan poikkeavat maantieteelliset olosuhteet

vaikuttavat sosiaalisen kehityksen aikana eri tavoin alueen rakenteeseen ja alueella asuvien elinolosuhteisiin. Modifioinnista huolimatta olisi tutkimuksessa vaikea edetä maantieteellisistä tekijöistä poliittiseen kannatukseen ilman kommunikaatioteorian apua ja ilman selvää mitattavien tekijöiden vankkaa teoreettista käsitteen määrittelyä, mihin ehkä voitaisiin päästä tutkimalla tarkemmin poliittisten alueiden syntyprosesseja. Nykyisen tutkimuksen mukaan saadaan selville joidenkin yksittäisten muuttujien välisiä riippuvuussuhteita, mutta ei voida sanoa mitään varmaa itse syntyprosessiin vaikuttaneista tekijöistä. Heberlen hypoteesin todentamisessa pitäisikin entistä enemmän ottaa tutkimuksen kohteeksi koko syntyprosessi, jolloin tarvittaisiin menneistä tapahtumista laajalti historiallista tietoa, mitä ei enää kaikin vaadittavin osin ole edes mahdollista saada. Tämän vuoksi olisikin analysoitava niin tarkoin kuin suinkin uusien poliittisten voimien esiinmarssia poliittiseen kenttäämme.

Poliittisen ekologian nykyisessä tutkimuksessa olisi entistä tarkemmin pyrittävä erottelemaan toisistaan yleisen sosiaalisen kehityksen vaikutus puolueiden kannatukseen ja alueellisten tekijöiden vaikutus, minä tekijöinä voidaan pitää esim. alueellista puolueorganisaatiota, suosittua ehdokasta tai puolueen aluejohtajaa sekä alueen jotain erityistä kehityspiirrettä. Vaikeutena tämänlaisessa tutkimuksessa on kahden toisistaan perinteellisesti eroavan osan tieteellisesti mutta enemmän organisatorisesti (ainakin Suomessa) eroavan tutkimusperinteen käyttö, sillä yleisen sosiaalisen kehityksen vaikutuksen teoreettinen viitekehys samoin kuin analyysimenetelmät saadaan sosiologista tai politologiasta, kun taas alueellisten tekijöiden tutkimiseen antaa kulttuurimaantiede parhaat apuvälineet ja virikkeet.

Jäljempänä on esitelty eräs mahdollisuus erotella edellä esitettyjä eri tason tekijöitä toisistaan ja pyrkiä selittämään näiden tekijöiden vaikutusta. On kuitenkin huomioitava, että poliittisen ekologian tutkimuksessa olisi entistä enemmän kiinnitettävä huomiota valittaviin selittäviin muuttujiin, joiksi erityisesti lukuisissa faktorianalyttisissä tutkimuksissa on valittu »kaikki mahdolliset», jolloin empiiristen tulosten sitominen teorianmuodostukseen vaikeutuu tai estyy kokonaan, koska on hankalaa perästä päin perustella valittuja muuttujia teoreettisesti. Lisäksi tiettyjen menetelmien käyttö on sidoksissa teorianmuodostukseen ja suuresti riippuvainen toisaalta teoreettisesta viitekehuksesta ja muuttujista.⁶⁷

Yleisen sosiaalisen rakenteen vaikutus puolueen alueelliseen kannatukseen on mitattavissa esimerkiksi regressionalyysin avulla. Selittävinä muuttujina voi käyttää joko sosiaalista rakennetta kuvaavien muuttujien faktoroinnista saatuja faktoripisteitä, jolloin päästään vertailemaan eri alueilla saatuja faktorirakenteita eikä yllätytä erilaisten rakenteiden omaavien alueiden erilaisista vaikutussuhteista tutkittavaan ilmiöön. Samalla luodaan käyttökelpoista tietoa yleisestä sosiaalisesta kehityksestä, tai alkuperäisiä muuttujia. Regressioanalyysin jäännösvirheet kertovat sitten, mikä on alueellisten tekijöiden

osuus ko. puolueen kannatuksessa. Analysoimalla näitä jäännösvirheitä erityisesti maantieteestä tai kommunikaatioteoriasta lainattujen välineiden avulla voidaan löytää ne alueelliset seikat, jotka selittävät yleisten rakenteellisten seikkojen lisäksi puolueiden alueellista kannatusta. Koska tämäntapainen tutkimustoiminta tarvitsee monenlaista tietoa eri alueilta ja toisistaan poikkeavia lähestymistapoja, olisi poliittisen ekologian tutkimuksessa syytä siirtyä nykyisestä yksin pakertamisesta tieteidenväliseen yhteistutkimukseen, sillä erityisesti sosiaaliekologialla ja kulttuurimaantieteellä olisi paljon toisilleen annettavaa.

LÄHDEVIITTEET

- 1 Rantala Onni, Poliittisen regionalismin syntyselityksiä, *Politiikka* 3/1962, s. 164—165.
- 2 Rantala Onni, Poliittisen kannatuksen alueelliset muutokset, *Politiikka* 3/1966, s. 125.
- 3 Rantala ma. (1966), s. 126—130.
- 4 Rantala ma. (1966), s. 131—132.
- 5 Rantala ma. (1966), s. 129.
- 6 Hautamäki Lauri—Sänkiaho Risto, Some Features about the Support of the Finnish Rural Party in the Years 1962—1970, *Fennia* 109/1971, s. 21.
- 7 Sänkiaho Risto, *Puolueiden alueellinen kannatus Uudenmaan läänissä*, Helsinki 1968, s. 127.
- 8 Rantala ma. (1966), s. 131.
- 9 Allardt'n nelikentästä tarkemmin Allardt Erik, *Yhteiskunnan rakenne ja sosiaalinen paine*, Porvoo 1964.
- 10 Heberle Rudolf, *From Democracy to Nazism*, Baton Rouge 1945 ja Heberle Rudolf, *Social Movements*, New York 1951.
- 11 Rantala Onni, *Suomen poliittiset alueet I*, Turku 1970, s. 69.
- 12 Poliittisen ekologian koulukunnista tarkemmin esim. Nousiainen Jaakko, Poliittisen ekologian periaatteita ja menetelmiä, *Politiikka* 3/1960.
- 13 Maantieteen uusista menetelmistä ja malleista kts. esim: Berry Brian J. L.—Marble Duare F. (ed.), *Spatial Analysis—A Reader in Statistical Analysis* New Jersey 1968; Chorley Richard J.—Hagget Peter (ed.), *Models in Geography*, London 1968 ja King Leslie J., *Statistical Analysis in Geography*, New Jersey 1969.
- 14 Hautamäki—Sänkiaho ma. s. 20—22.
- 15 Käytöstä katso esim. Hautamäki—Sänkiaho ma.
- 16 Hautamäki—Sänkiaho, ma. s. 23—25.
- 17 Janson Carl—Gunnar, Some Problems of Ecological Factor Analysis teoksessa Dogan Mattei—Rokkan Stein, *Quantitative Ecological Analysis in the Social Sciences*, York 1969, s. 301—313.
- 18 Kokkonen Olavi, Puolueiden kannatus Turun läänin eteläisessä vaalipiirissä 1907—1970. *Yleisen valtio-opin pro gradu -tutkielma Turun Yliopistossa* 1972, s. 119—120, 127—128, 136 ja 144—145.
- 19 Kääriäinen Seppo, Puolueiden alueellinen kannatus Kuopion läänissä vuosina 1945—1966. *Yleisen valtio-opin pro gradu -tutkielma Helsingin yliopistossa* 1970, s. 101 ja 114 sekä Sänkiaho mt. s. 124 ja 136.

- ²⁰ Sänkiäho Risto, Poliittisen ekologian tutkimusmenetelmistä, *Turun Yliopiston valtio-opin laitos. Tutkimuksia sarja C* No 10/1969, s. 29—34.
- ²¹ Näistä katso esim. Sänkiäho ma. (1969) ja Väänänen Pekka, *Poliittinen Uudenaikaistuminen*, Hämeenlinna 1971.
- ²² Heiskanen Ilkka, *Theoretical approaches and scientific strategies in administrative and organisational research*. A methodological study. Helsinki 1967.
- ²³ Valkonen Tapani, Perinteellisestä uudenaikaiseen, *Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia* No 55/1965 ja Valkonen Tapani, Poliittiset pienalueet ja puoluekannatus. *Politiikka* 1—2/1969.
- ²⁴ Allardt Erik, *Aggregate Analysis: The Problem of Its Informative Value*, teoksessa Dogan—Rokkan mt., s. 50—51.
- ²⁵ Valkonen Tapani, Individual and Structural Effects in Ecological Research, teoksessa Dogan—Rokkan mt., s. 65. (1969 b)
- ²⁶ Riihinen Olavi, *Teollistuvan yhteiskunnan alueellinen erilaistuneisuus*, Kuopio 1965, s. 89—91.
- ²⁷ Valkonen, ma (1969 b), s. 65—66.
- ²⁸ Shively Phillis W., »Ecological» Inference: The Use of Aggregate Data to Study Individuals, *The American Political Science Review* Vol. 62 1969, s. 1183—1196.
- ²⁹ Näistä tutkimuksista esim. kirjassa Helander Voitto (toim.), *Vennamolaisuus populistisena joukkoliikkeenä*, Hämeenlinna 1971.
- ³⁰ Tolsa Heimo, Lyhyt johdatus niihin yhteiskunnallisiin syihin, jotka aiheuttivat Suomen Maaseudun puolueen vaalimenestyksen Pohjois-Karjalassa vuonna 1970. Sosiologian pro gradu -tutkielma Helsingin yliopistossa 1973, s. 68.
- ³¹ Allardt Erik, Traditional and emerging radicalism, *Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia* No 21/1963 ja Sänkiäho Risto, Vuoden 1966 vaalien tulokset, teoksessa Pertti Pesonen (toim.), *Protestivaalit ja nuorisovaalit*, Tampere 1972 (1972 a)
- ³² Hautamäki—Sänkiäho ma. ja Palomäki Mauri—Hautamäki Lauri, Recent population changes in North Carelia, Finland, *Fennia* 98/1969.
- ³³ Sänkiäho Risto, Populismien syntymalli, teoksessa Helander mt., s. 30—31 ja 36—37.
- ³⁴ Tolsa mt., s. 112—113.
- ³⁵ Tolsa mt., s. 117—121.
- ³⁶ Allardt Erik, *Social struktur och politisk aktivitet*, Borgå 1956.
- ³⁷ Kääriäinen mt.
- ³⁸ Esimerkkeinä tällaisista tutkimuksista: Sänkiäho Risto, Kansanedustajaehdokkaiden alueellisesta kannatuksesta Keski-Suomen läänin vaalipiirissä vuosien 1962, 1966 ja 1970 eduskuntavaaleissa, *Jyväskylän yliopisto yhteiskuntatieteen laitos julkaisuja* 14/1972 (1971 b), Timonen Pertti, Kansanedustajaehdokkaiden alueellinen kannatuspohja ja sen muutokset, *Tampereen yliopisto, valtio-opin lisensiaattitutkimus* 1972 ja Olavi Myllyharju, Ehdokkaiden paikallishakuisuus Turun eteläisessä vaalipiirissä vuoden 1972 eduskuntavaaleissa, *Yleisen valtio-opin pro gradu -tutkielma Turun yliopistossa* 1972.
- ³⁹ Sänkiäho mt. (1972 b), s. 5—9.
- ⁴⁰ Rantalaiho Liisa, Metodisia reunamerkitöjä »Imperialismi»-teokseen, *Kommunisti* 5/1973, s. 505—506.
- ⁴¹ Pekonen Kyösti, Puolueiden kannatuksesta ja kannatuksen muutoksesta Keski-Suomessa 1962—1972, *Jyväskylän yliopisto yhteiskuntatieteen laitos julkaisuja* No 17/1973.
- ⁴² Franssila Esko, Sosiaalisen muutoksen selittämisestä, *Sosiologia* 2/1971, s. 68.
- ⁴³ Nykyisen vaikutuksen vähäisyys kts. esim. Dye Thomas R., *Politics, Economics, and the Public. Policy Outcomes in the American States*. Chicago 1966, s. 296—297.

- 45 Meyer Alfred G., *Marxism: The Unity of the Theory and Practice*, Ann Arbor 1963, s. 17.
- 46 Heiskanen Ilkka, Karl Marxin käsitys poliittisesta toiminnasta ja yhteiskunnallisesta järjestyksestä, *Yleisen valtio-opin pro gradu -tutkielma Helsingin yliopistossa* 1959, s. 48—49.
- 47 Lenin V. I., *Valitut teokset osa 4, Suuri aloite*, Moskova 1967, s. 128—129.
- 48 Marx Karl—Engels Friedrich, *Kommunistisen puolueen manifesti*, Pori 1972, 44 ja Heiskanen mt., s. 75—78.
- 49 Kyntäjä Timo, Kivistö valtio-oppineena, *Soihtu* 6/1972, s. 86—113 ja Kortteinen Timo, Matti Antero Peltonen luokkateoreetikkona, *Soihtu* 3/1973, s. 44—63.
- 50 Heiskanen mt., s. 96—97.
- 51 Bönisch Siegfried, Einige Philosophisch-methodologische Fragen, teoksessa Friedrich Walter (toim.), *Methoden der marxistisch-leninistischen Sozialforschung*, Berlin 1970, s. 20—21.
- 52 Marxilaisesta metodologiasta katso tarkemmin Friedrich (toim.) mt. ja Susiluoto Ilmari, Neuvostoliittolaisen hallintotieteen kehityksestä, Historiallista ja tieteen sosiologista tulkintaa, *Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitoksen tutkimuksia sarja B* 5/1973.
- 53 Hänninen Sakari, *Politiikka*, *Soihtu* 3/1973, s. 98.
- 54 Hänninen ma., s. 99.
- 55 Sänkiaho Risto, Poliitiikan tuotoksen tutkimus: Keski-Suomen kuntien menoihin vaikuttavista tekijöistä vuonna 1968, *Jyväskylän yliopisto yhteiskuntatieteen laitos julkaisuja* No 15/1973, s. 3—5 ja 20—21.
- 56 Hofferbert Richard I., Ecological Development and Policy Change in the American States, teoksessa Sharkansky Ira, ed., *Policy Analysis in Political Science*, Chicago 1970, s. 158—165.
- 57 Sänkiaho mt. (1968), s. 31—37.
- 58 Sänkiaho mt. (1968), s. 175.
- 59 Tolsa mt., s. 68.
- 60 Kokkonen mt., s. 190—192 ja tarkemmin katso esim. Nurmi Hannu, Vertailevan politiikan tutkimuksen metodologisista valinnoista, *Politiikka* 1/1972, s. 15—18.
- 61 Laulajainen Pertti, *Poliittisen työväenliikkeen jakautumisen alueellinen pohja Suomessa*, Yleisen valtio-opin lisensiaattitutkielma Turun yliopistossa 1971, s. 25—48.
- 62 Meehan Eugene J., *The Theory and Methods in Political Science*, Homewood 1965, s. 88—109.
- 63 Heberle mt. (1951), s. 213—214.
- 64 Kiiskinen Auvo, Ekologia, teoksessa *Yhteiskuntatieteiden käsikirja*, Keuruu 1963, s. 100.
- 65 Kiviaho Pekka, Järjestökannatus ja poliittinen mielipide, *Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteen laitos julkaisuja* No 19/1973, s. 18—30.
- 66 Dogan Mattei, A Covariance Analysis of French Electoral Data, teoksessa Dogan—Rokkan mt., s. 289—295.
- 67 Katso esim. Nurmi Hannu, Muuttujien välisten yhteyksien asymmetrian tarkastelusta relaatioiden lineaarisuusoletuksesta lähtien, *Turun yliopiston valtio-opin laitoksen tutkimuksia sarja C* 16/1971 ja Nurmi Hannu, ma. (1973), s. 12—13.